

Nieuwe collega's

Karin Andeweg: "De resultaten moeten nu samenkomen"

Karin Andeweg (26) studeerde Milieu-kunde aan Wageningen UR, met als specialisatie milieubeleid in ontwikkelingslanden. Daarvoor is ze onder andere in Oeganda geweest voor haar afstudeeronderzoek. Na haar afstuderen werkte ze bij SenterNovem/VROM om het beleid en programma's op het gebied van luchtkwaliteit en mobiliteit te helpen vormgeven. Bij TransForum is Karin begonnen als Junior Programma manager. Waarom bij TransForum? "Wat me boeit bij TransForum is dat er een grote verscheidenheid is aan projecten, resultaten en leerervaringen. Sinds de start is TransForum breed uitgewaaid over allerlei aspecten van duurzame ontwikkeling. Dat moet nu

samenkomen, want er moet uiteindelijk een product worden opgeleverd. Ik ga me inzetten om die resultaten en ervaringen samen te doen komen in het overkoepelend concept van TransForum, Metropolitan Agriculture. Vervolgens zullen we moeten bekijken hoe we dit concept breed uitdragen".

Valesca Harezlak: *TransForum is een mooie start*
Sinds 1 augustus is Valesca Harezlak in dienst van TransForum. Als trainee Innovatiemanagement heeft ze een palet aan taken gekregen, waarvan ze in de praktijk hoopt te leren wat er nodig is voor innovatie.

Valesca Harezlak en Karin Andeweg.

Een van haar eerste klussen is het opzetten van een virtual community over Metropolitan Agriculture, voor de IAMA leden die tijdens de Round Table van TransForum over Metropolitan Agriculture daarvoor belangstelling toonden. "Het doel van de virtual community is concretisering van de visie, het identificeren van ontbrekende kennis en het vaststellen van de focus voor verdere ontwikkeling van het concept", vertelt Valesca. Metropolitan Agriculture vindt ze een goed concept. Maar: "Het is te hopen dat het voor het einde van de looptijd van TransForum concreet geworden is. TransForum maakt een mooie start, maar onze opvolgers zullen het moeten concretiseren". ✨

Innovatie is in

We hebben het tij mee. In de plannen van Minister Gerda Verburg voor het komende begrotingsjaar neemt innovatie een prominente plaats in. Op Prinsjesdag werd bekend dat het komende jaar ongeveer 18 miljoen euro wordt gereserveerd voor innovatie van het agrarisch bedrijfsleven. Daarbij denkt de Minister aan bijvoorbeeld verduurzaming van de glastuinbouw en de ontwikkeling van duurzame stalsystemen. Daarnaast komt er nog ruim 8 miljoen voor de realisatie van de "Toekomstvisie op de veehouderij" en het stimuleren van groene grondstoffen. Alles bij elkaar 26 miljoen euro om de agrarische sector meer innoverend te krijgen.

TransForum legt daar in 2009 nog eens ruim 10 miljoen euro bij. In ons programma maken wij ruimte voor innovatieve ondernemers die met kennis van zaken nieuwe vormen van agrarische bedrijvigheid gaan realiseren. Daarmee vullen wij het beleid van de Minister mooi aan, want – zoals staatssecretaris Jan Schaefer het ooit zo treffend uitdrukte – in geouwehoer kun je niet wonen. Innovatie gaat maar voor een klein deel over beleid, plannen maken, arena's organiseren of andere vormen van "pre-concurrentiële" kennisontwikkeling. Echte innovatie gaat over investeren, onverzekerbare risico's nemen, voelen dat je er bij bent. De 26 miljoen overheidssteun zullen echter noodgedwongen

Henk van Latesteijn is algemeen directeur van TransForum

gebruikt worden voor plannen maken. Helaas zal ook een deel van de 10 miljoen van TransForum daaraan worden besteed. Dat is niet per se verkeerd, maar het raakt niet aan de essentie van innoveren. Dat bestaat namelijk uit het samen starten van een investeringsavontuur, van een gezamenlijke onderneming. Als we nu een klein deel van de beschikbare miljoenen eens gebruiken om met elkaar na te gaan hoe we uit deze klem weg kunnen komen. Natuurlijk, met overheidsgeld mag je geen concurrentievervalsing veroorzaken. Maar: gaat innovatie daar nu niet precies over? Beterere dingen doen, op een manier die anderen niet gemakkelijk kunnen imiteren. Dat maakt je vernieuwend, dat geeft je op de markt een voorsprong. Maar juist dat, het daadwerkelijk steunen van het bereiken van die voorsprong hebben wij onze Minster verboden. Wij hebben met elkaar besloten dat de overheid daar niet voor is, dat moet de markt zelf opknappen. De overheid dient zich te beperken tot generieke steun, voor iedereen bereikbaar. Terwijl innovatie vraagt om keuzes, om je nek willen en durven uitsteken voor juist dat ene idee. Puur omdat we daar vertrouwen in hebben. De echte uitdaging voor het komende jaar is voor mij dan ook de vraag hoe wij daar mee leren omgaan. En hoe wij de Minister daarbij kunnen helpen. ✨

Een gesprek over Cisgenese

Cisgenese is een vorm van genetische modificatie. Met genen van de eigen soort wordt bijvoorbeeld resistentie tegen schurft ingebracht bij appels. Een snelle methode om duurzamer te kunnen kweken, want een appelboom die geen schurft krijgt, hoeft niet wekelijks te worden bespoten. Maar ook een vorm van 'knutselen' waar veel tegenstand tegen is.

Hoe komen we uit de ingegraven posities? Daar gaat het gesprek over dat TransForum organiseert op 17 november van 17 tot 21 uur in Perscentrum Nieuwspoort te Den Haag. Geen debat, want de argumenten zijn bekend en hoeven niet nóg scherper te worden neergezet. TransForum wil praten over wat ons bindt: de noodzaak om oplossingen te vinden voor duurzame voedselvoorziening. TransForum is van mening dat een zo complex vraagstuk een scala aan oplossingen vraagt en dat niet bij voorbaat een oplossing moet worden afgewezen.

Na inleidingen van Henk van Latesteijn, Karel van der Linden (directeur Inova Fruit BV), Orlando de Ponti (senior R&D adviseur Nunhems BV) en president van de International Seed Federation (ISF) en Harry Jongeneelen (voormalig directeur externe betrekkingen Unilever) zal in een open space werksessie worden gewerkt aan nieuwe allianties en zienswijzen.

Deelname is gratis; u kunt zich aanmelden bij Magda Moes via moes@transforum.nl of 079 3470910. ✨

In dit nummer:

wordt Metropolitan Agriculture gepresenteerd op twee conferenties, op de Dag van de Toekomst en bij IAMA en verder:

- ✚ bijeenkomst over cisgenese
- ✚ politiek-bestuurlijke steun voor Greenport Shanghai
- ✚ project Ons ZuidLimburgs Land

Colofon

Deze NieuwsForum is een uitgave van TransForum.

Bezoekadres

Louis Pasteurlaan 6
2719 EE Zoetermeer

Postadres

Postbus 80
2700 AA Zoetermeer

T 079 3470910

F 079 3470404

E info@transforum.nl

W www.transforum.nl

Redactie: Astrid van Kleef

Vormgeving: Creja ontwerpen, Leiderdorp

Druk: Drukkerij A-twee, Waddinxveen

Oktober 2008

Nieuws FORUM

Brede politiek-bestuurlijke steun brengt realisatie Greenport Shanghai stap dichterbij

Het TransForum-project Greenport Shanghai mag zich verheugen in steeds bredere politiek- bestuurlijke steun. Het project richt zich op de ontwikkeling van een 27km² groot agro-foodpark met unieke duurzaamheidsprestaties in Shanghai. In oktober 2007 verbonden de Provincie Limburg en Greenport Venlo zich al aan het initiatief. Die steun is nu verbreed naar nationaal niveau.

Tijdens een missie van Greenport Nederland naar Shanghai, onder leiding van Sjaak van der Tak, is een nieuwe Memorandum of Understanding getekend ter bevestiging van die brede politiek- bestuurlijke steun. De MoU werd getekend door de Shanghai Industrial Investment Corporation (SIIC) en TransForum, als projectleiders van dit project, en Greenport Nederland, de Shanghai Agricultural Commission, de provincies Limburg en Zuid-Holland en de gemeenten Westland en Lansingerland. De toegezegde bestuurlijke ondersteuning maakt optimale facilitatie van bedrijven

mogelijk die deel willen nemen in het project Greenport Shanghai. In het project Greenport Shanghai is door Wageningen UR, SIIC en TransForum een masterplan gemaakt voor de ontwikkeling van een agro-foodpark met optimale prestaties op het gebied van people, planet en profit. In het ontwerp is gebruik gemaakt van state-of-the-art kennis en technieken en de praktijkervaring van innovatieve ondernemers. Het resultaat is een agropark waarin productie, verwerking, handel en logistiek in belangrijke mate geïntegreerd worden en waarin nutriënten, water- en energiestromen gekoppeld worden. De rest- en bijproducten van het ene bedrijf worden zo gebruikt als input voor het volgende bedrijf. Daarom omvat Greenport Shanghai zowel plantaardige als dierlijke productie. Het project is daarmee ook innovatief ten opzichte van het gangbare denken in Nederland over greenports, die zich vooral tot glastuinbouw beperken. De hoogwaardige productie en verwerking zorgen voor smakelijke, veilige en duurzame producten

voor de snel groeiende Shanghainese consumentenmarkt. En alles vindt plaats in een high-tech én ecologische omgeving die uitnodigt tot recreatie en educatie.

Het project is na afronding van het masterplan nu in de implementatiefase terecht gekomen. In die fase staan we voor de uitdaging om de innovatieve plannen ook concreet te realiseren. Cruciaal daarbij is de leidende rol die ondernemers hierbij moeten hebben. De ervaring leert dat dit schaken op meerdere borden betekent. Daarom is er een gebiedsontwikkelaar nodig die het concept bewaakt, de dragende voorzieningen voor het concept realiseert en de juiste business-conditions creëert voor agro-ondernemers in het park. TransForum vormt daarvoor

een Nederlands ontwikkelend consortium dat samen met SIIC de rol van gebiedsontwikkelaar op zich gaat nemen. Op het vlak van productie en verwerken wordt ingezet op de realisatie van een commerciële pilot. Deze pilot heeft ten doel om het concept en de duurzaamheidspotentie van Greenport Shanghai te demonstreren. Tegelijkertijd fungeert het als improvement center voor nieuwe technieken, aangepast aan de omstandigheden in Shanghai. Om de kwaliteit van de producten te blijven garanderen beoogt Greenport Shanghai tenslotte ook een bijdrage te leveren aan de verbetering van het logistieke systeem in Shanghai, o.a. door de introductie van coolchain management, warehousing en quality control. Voor de eerste deelnemende bedrijven biedt Greenport Shanghai zo een unieke kans, maar natuurlijk ook een verhoogd risico. De bestuurlijke ondersteuning is erop gericht dit risico voor ondernemers zo klein mogelijk te maken.

TransForum is erg ingenomen met de brede bestuurlijke ondersteuning. Programmamanager Sander Mager: 'Vaak zie je dat Nederlandse overheden elkaar in het buitenland enorm beconcurreren. Gemeenten en provincies lijken allemaal uit te zijn op hun eigen etalage en hun eigen publiciteit. Hier hebben verschillende provincies en gemeenten de handen ineen geslagen om te laten zien wat de BV Nederland te bieden heeft als het gaat om duurzame landbouw. Er is afgesproken dat er één bestuurlijke supportgroep komt die gecoördineerd de ondersteuning van dit project gaat vormgeven. Dat past uitstekend bij het concept van Greenport Shanghai: samen meer dan de som der delen!' ✨

Vlnr. Mr. Yin Ou (vice-director van de Shanghai Agricultural Commission), Sjaak van der Tak (voorzitter Greenports Nederland) en Herman de Boon (voorzitter TransForum) ondertekenen de MOU over de brede politiek-bestuurlijke support voor het TransForum-project Greenport Shanghai

Task Group gaat Platform IMA oprichten

De Round Table meeting van TransForum over Metropolitan Agriculture tijdens de IAMA meeting in juni heeft geresulteerd in de oprichting van de 'Task Group on Metropolitan Agriculture'. De Task Group wordt getrokken door TransForum. Henk van Latesteijn is voorzitter en Valesca Harezlak ondersteunt hem bij de organisatie. Naast het creëren van een internationale community gericht op innovatie van metropolitane landbouw heeft de Task Group als doel om een halve dag over Metropolitan Agriculture te organiseren tijdens de IAMA conferentie in Boedapest, die plaats vindt van 20 tot 23 juni 2009.

Virtual community

Bijna 30 IAMA leden zijn lid geworden van de Task Group. Valesca: "De Task Group wordt gerealiseerd door middel van een virtual community, via internet dus. De leden kunnen case studies over metropolitane agriculture posten, discussiëren en werken aan een gemeenschappelijk document over wat zij verstaan onder metropolitane agriculture en wat zij denken dat de vereisten zijn om deze visie te verwezenlijken. De virtual community is sinds 1 oktober "on air" en zal minimaal blijven bestaan tot aan de Boedapest conferentie". Voor meer informatie mail naar harezlak@transforum.nl. ✨

Ons ZuidLimburgs land maakt nieuwe combinaties

Het project 'Nieuwe markten, vitale coalities in Heuvelland Zuid-Limburg' is afgesloten. Het rapport is verschenen als Working paper 8 van TransForum. Het is een interessante neerslag van vaak moeizame discussies en onderhandelingen over hoe om te gaan met het landschap en de economische activiteit in Zuid-Limburg. Het resultaat mag er echter zijn: een netwerk van partijen en initiatieven, die samen de provincie nieuw élan geven.

Inmiddels is het vervolgproject 'Ons ZuidLimburgs Land' gestart. Projectleider Gwen Silanoe vertelt: "Dit project legt nieuwe verbindingen met nieuwe spelers, zoals banken, projectontwikkelaars, zorgverzekeraars, thuiszorg, ziekenhuizen, kinderopvang en basisonderwijs. Doel is om nieuwe gemeenschappen,

"Integrated Communities" genoemd, te maken. Dat is een totaalplan voor prettig wonen, goed zorgen, lekker leven, fijn werken, inspirerend leren én praktische voorzieningen, en dat in een aantrekkelijk landschap. We combineren wonen met zorg, jong met oud, winkelvoorzieningen met bankzaken, ontspanning met inspanning, gezonde met zieken mensen, hulpvragers met hulpbieders, service met comfort, school met werk, enzovoort". Hoe gaat dat concreet gemaakt worden? "Op diverse locaties in Zuid-Limburg wordt de samenwerking tussen publieke en private partijen voorbereid. Het aantal deelnemers breidt zich uit: zojuist is Vivantes Zorggroep aangehaakt. Door de samenwerking tussen ondernemers, overheid en andere partijen willen we nieuwe voorzie-

ningen tot stand brengen, waardoor er nieuwe economische bloei mogelijk is voor de regio. In het najaar worden de business cases verder uitgewerkt. Ook wordt dan gekeken of op Europees, nationaal en regionaal niveau verbanden kunnen worden gelegd". TransForum, Orbis medisch en zorgconcern, Rabobank, verschillende kennisinstituten en RO groep nemen deel in dit project. TransForum is partner in dit project omdat ze wil weten of deze vorm van samenwerking inderdaad een nieuwe economische toekomst biedt aan de agrarische bevolking in het gebied, en wat er moet veranderen in de huidige wetgeving, financiering of andere bestaande regels om deze innovatie grootschalig te kunnen toepassen. ✨

Metropolitan Agriculture op conferenties

Het concept Metropolitan Agriculture, dat TransForum ontwikkelt om een meer duurzame ontwikkeling in de agrosector te initiëren, vindt navolging. Metropolitan Agriculture is een bewust ontworpen systeem van agroproductie dat, door nieuwe en intelligente verbindingen tussen partijen, waarden en stromen, in staat is om op een duurzame wijze in te spelen op de veranderende en soms tegenstrijdige eisen en vragen van consumenten en burgers in de metropolitane samenleving. In Metropolitan Agriculture zal een

nieuwe balans ontstaan tussen people, planet en profit waarden. Over het concept wordt deze maand op twee conferenties gesproken. Op de conferentie 'Transitions towards Sustainable Agriculture' aan Wageningen UR komt een achttal projecten van TransForum aan de orde, die voorbeelden zijn van Metropolitan Agriculture. Dat zijn onder andere Streamlining Greenport Venlo, Dairy Adventure, Challenging Regimes Heuvelland, SynErgie en TransForum als Mode-2 intermediairy.

Op de Eemland Conferentie wordt Metropolitan Agriculture gepresenteerd door TransForum, onder andere aan EU-commissaris Mariann Fischer Boel, minister LNV Gerda Verburg, oud-minister Cees Veerman, wetenschappers, beleidsmakers, boeren en plattelandsondernemers. Henk van Latesteijn spreekt over Metropolitan Agriculture in een interactieve forum-discussie. Samen met Telos en LNV organiseert projectregisseur Rik Eweg van TransForum een sessie over nieuwe samenwerkingsverbanden. ✨

DAG VAN DE TOEKOMST: ondernemen midden in de samenleving

De derde Dag van de Toekomst vindt plaats op 10 november in Papendal (Arnhem). Organisatoren LNV, InnovatieNetwerk en TransForum verwachten dit keer zo'n 700 ondernemers en belanghebbenden uit de agrarische ketens. Contacten leggen, horen hoe anderen innoveren, en praten over wat er nodig is om te blijven ondernemen, midden in de samenleving; dat is waar het op 10 november om gaat. In vier boeiende lezingen wordt telkens een andere kijk op innovatie geboden. En last but not least: Minister Verburg zal acte de présence geven. Op www.dagvandetoeekomst.nl vindt u meer informatie over het programma en kunt u zich aanmelden.

Op de Dag van de Toekomst laat TransForum voorbeelden zien hoe ondernemers waarde creëren in een verstedelijkende omgeving. Projectregisseur Rik Eweg legt uit: "Noord-west Europa is in de afgelopen decennia sterk verstedelijkt. Je zou kunnen zeggen dat de Randstad zich uitstrekt van Amsterdam tot ver in Vlaanderen en het Ruhrgebied. In die grote stad hebben mensen ruimte nodig om te wonen, te werken, te recreëren en zich te verplaatsen. Bovendien willen ze veilig, verantwoord en duurzaam geproduceerd voedsel, waarbij rekening wordt gehouden met dierenwelzijn. Voeg daarbij nog de veranderingen in klimaat, energiegebruik en bevolkingsopbouw en er ontstaat een fors wensenpakket dat hoge eisen stelt aan agrarische ondernemers. Zij zien zich voor de uitdaging gesteld om nieuwe productiewijzen, nieuwe

producten en nieuwe markten te ontwikkelen, om waarde voor zichzelf en hun omgeving te creëren. Maar dat kan een ondernemer in deze samenleving niet meer alleen. Veranderingen moeten plaatsvinden in een complex systeem met veel belanghebbenden, niet alleen met consumenten, maar ook met overheden, wetenschap, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

TransForum heeft in de afgelopen maanden gewerkt aan het concept Metropolitan Agriculture. Kort gezegd is dat gezamenlijke waardecreatie door agrarische ondernemers met al die andere belanghebbenden. Daardoor wordt op een nieuwe manier invulling gegeven aan people, planet en prosperity, ofwel aan dat wensenpakket van de bewoners van die verstedelijkende ruimte. En daar horen natuurlijk ook de producenten zelf bij".

TransForum projecten op de Dag van de Toekomst

Op de Dag van de Toekomst zijn de volgende TransForumprojecten te zien die een voorbeeld zijn van Metropolitan Agriculture:

- De verstedelijking biedt nieuwe kansen voor ondernemers, doordat nieuwe 'vragen' vanuit de stad ontstaan: vragen om zorg, rust om te herstellen, een aantrekkelijk landschap en streekproducten. In de TransForum projecten ontwikkelen stedelijke én agrarische ondernemers ketens die het landelijk gebied en de stad met elkaar verbinden. Hierdoor ontstaan nieuwe markten en nieuwe samenwerkingen.

Voorbeelden hiervan zijn: Green Care die groene zorg biedt aan Amsterdammers, OnsZuidLimburgs Land, dat nieuwe gemeenschappen realiseert in Zuid Limburg, en Mijn Boer, dat consumenten en producenten in contact brengt via streekproducten. Noorderlijke Friese Wouden tenslotte is een regionale samenwerking van boeren met de ambitie zichzelf te vermarkten en aan te sturen.

- De verstedelijking brengt ook nieuwe 'stedelijke waarden' naar de agro-sector. Deze waarden stellen nieuwe eisen aan de productiewijzen van de ondernemers. In het project Duurzaamheid in Retail kijkt een supermarktketen hoe zij duurzaamheid integraal in haar bedrijfsvoering kan opnemen. In het project 'Het Gulden Ei' wordt een nieuwe kippenhouderij gerealiseerd die een grootschalige bedrijfsvoering combineert met dierenwelzijn. En Cowfortable/Dairy Adventure ontwerpt koeienstallen die zowel voor dier als mens optimaal comfort bieden.
- De stadsbewoners moeten ook van voedsel worden voorzien. Hoe voedsel te produceren in een dicht verstedelijkt gebied en tegelijkertijd veel aandacht te geven aan leefbaarheid en duurzaamheid is het onderwerp van Greenport Venlo, Nieuw Gemengd Bedrijf en Greenport Shanghai. ✨

